

Список використаних джерел:

1. Топчій В. В. Межі державного суверенітету: теорія та практика / Топчій В. В. // Прикарпатський юридичний вісник. – 2016. – № 1 (10). – С. 78-81.
2. Ковтун В. І. Окремі питання державного суверенітету а аспекті посилення інтеграційних і глобалізаційних процесів / Ковтун В. І. // Форум права. – 2013. – № 3. – С. 295-305.
3. Троян І. Державний суверенітет як політична категорія: сутність, характеристики, особливості трансформації / Троян І. // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2010. – № 22. – С. 130-136.
4. Троян І. Трансформація державного суверенітету в умовах глобалізації / Троян І. // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2011. – № 23. – С. 158-164.
5. Яковюк І. Державний суверенітет національних держав у складі Європейського Союзу: проблеми визначення / Яковюк І. // Вісник академії правових наук України. – 2004 р. – № 3 (38). – С. 114-126.
6. . Гринюк В. Поняття суверенітету у сучасному міжнародному праві / Гринюк Н. В. // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2011. – № 559. – С. 58-61.
7. Шпакович О. Співвідношення наднаціональності міжнародних організацій та суверенітету їхніх держав-членів / Шпакович О. // Наукова бібліотека. – 2014. – № 20. – С. 28-32.

Лукань М.О.

юрист,

Товариство з обмеженою відповідальністю
«Юридична компанія «ПОЛЕКС»

ЗНАЧЕННЯ LEX MERCATORIA В СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

У міжнародному приватному праві сьогодення, одним з найбільш дискусійних питань є визначення та застосування концепції *lex mercatoria*.

В дослівному перекладі з латинської мови *lex mercatoria* означає купецькі закони, оскільки історичною передумовою її утворення стало виникнення купецького стану у Середні віки. З розвитком торгівлі, типові дії її учасників повторювались, а форми поведінки набували ознак звичаю. Утворилась своєрідна спільнота купців, які постійно перебували у мандрах, займаючись міжнародною торгівлею.

З постійними мандрями купців, мандрували їхні звичаї, адже купці відбирали найкращі з них та застосовували їх у відносинах між собою. Таким чином, відбулось формування єдиної спільної системи права, що склалась з найкращих звичаїв міжнародної торгівлі, хоча ця система, подекуди могла і не мати нічого спільного із звичаями місцевості, в якій здійснювалась торгівля.

З утворенням національних держав та розвитком світового ринку протягом ХХ століття, виникла необхідність створення єдиного світового правового порядку у торгівлі. Існування *lex mercatoria* у формі усних численних звичаїв стало незручним. Розпочалась робота над офіційною уніфікацією права міжнародної торгівлі, шляхом укладання міжнародних угод, багатосторонніх конвенцій.

У 1994 році Міжнародним інститутом уніфікації приватного права були видані Принципи міжнародних комерційних контрактів – Принципи УНІДРУА – які стали найбільшим зводом засадничих положень, які охоплюють всі сторони договірних зобов'язань. Слід сказати, що Принципи УНІДРУА зменшили невизначеність *lex mercatoria*, оскільки вони певною мірою, є матеріалізацією та кодифікацією *lex mercatoria*. У коментарях до Принципів зазначається, що якщо раніше посилання на *lex mercatoria* піддавалися критиці у зв'язку з їхньою невизначеністю, то тепер можна звернутися до систематизованого і чітко сформульованого зводу норм.

Однак й досі, проблемою сучасного міжнародного приватного права залишається визначення концепції *lex mercatoria*.

Так, одні автори (Дж. Вайнер, А. Голдштейн, О. Ландо, О. Мережко, К. Шмитгофф та ін.) розуміють *lex mercatoria* у широкому сенсі. Вони включають до нього не лише принципи права та звичаї, втілені у загальноновизнаних типових умовах договорів, правилах міжнародних організацій та рішеннях арбітражів, але й міжнародні конвенції та навіть норми національного права.

Інші, автори (Л. П. Ануфрієва, Б. Голдман, Ф. Кан та ін.) розуміють *lex mercatoria* у вузькому сенсі. Вони виходять з його звичаєвого, стихійного та поза державного походження, тому конвенції, національні закони та інші одержавлені джерела права не визнаються складовими *lex mercatoria*.

«Юридична енциклопедія» визначає *lex mercatoria* у вузькому розумінні, як сукупність автономних норм, відокремлених від національних систем права, створених безпосередньо учасниками міжнародної торгівлі з метою регламентації зовнішньоекономічної діяльності» [1, с. 468-469]. Творцем *lex mercatoria* визнається міжнародне ділове співтовариство, до складу якого входять транснаціональні корпорації, підприємства та підприємці, що системно провадять господарську діяльність, засновану на міжнародних комерційних контрактах та держави, коли вони вступають до комерційних відносин.

Однак, в цілому, в сучасних правових доктринах держав світу та судовій (арбітражній) практиці отримала поширення точка зору про визнання *lex mercatoria* правовою дійсністю. Норми *lex mercatoria* (торгові звичаї, загальні принципи права та інші.) є відносно незалежними від національних правопорядків держав. Проте, говорити про *lex mercatoria* як про автономний правопорядок, що сформувався та здатен повністю замінити національні

правопорядки в частині правового регулювання відносин в сфері міжнародної торгівлі передчасно [2, с. 43].

Особливої уваги заслуговує *lex mercatoria* пов'язане з мережею ІНТЕРНЕТ, завдяки якому *lex mercatoria* набуває широкого розвитку, завдяки можливості швидко обмінюватись інформацією незалежно від кордонів. Існує багато науково-практичних сайтів, присвячених *lex mercatoria*, однак найкращим з них вітчизняні дослідники вважають сайт www.lexmercatoria.net [3, с. 16].

Зокрема, О.Мережко розглядає систему *lex informatica*, як елемент *lex mercatoria* [4, с. 7]. Ця система норм знаходиться в стадії стихійного формування на базі «кібер-звичаїв», тобто правил поведінки в мережі Інтернет. Таким чином єднання *lex mercatoria* з кібер-простором робить їх складовими громадянського суспільства майбутнього Світу.

Узагальнюючи вищезазначене, можна зробити висновок, що за всю історію міжнародних торгових відносин від їх започаткування до сьогодні, існування та розвиток *lex mercatoria* випереджає уніфіковані норми державного та міждержавного права. На нашу думку, феномен *lex mercatoria* потребує єдиного міжнародного підходу до розуміння його сутності, складу та джерел. А також чіткої правової визначеності, подальшої уніфікації та вдосконалення з урахуванням сучасного міжнародного торгового права та існування мережі Інтернет.

Список використаних джерел:

1. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відпов. ред.) та ін. – К.: «Укр. енцикл.», 2001. – Т. 3. – С. 468-469.
2. Кожухов А. LEX MERCATORIA: лучший сайт по международному коммерческому праву // Юридическая практика.– 2002. – № 13. – С. 16.
3. Мережко А. Международные деликты и киберпространство. Lex mercatoria и проблемы защиты интеллектуальной собственности в Интернете // Юридическая практика. – 2001. – № 43. – С. 7.
4. Міжнародне приватне право: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. В. П. Жушмана та І. А. Шуміло. – Х.: Право, 2010. – С. 43.